

3X bokkenrijders

Al meer dan 200 jaar spreken de bokkenrijders tot de verbeelding. Maar wat is er echt gebeurd, en wat is verzonnen? In het Regionaal Archeologisch Museum proberen ze alvast enkele antwoorden te geven met de tentoonstelling 'Als dieven in de nacht? bokkenrijders in het Maasland'.

Curator **Stephanie Cousin** vertelt in deze rubriek meer over. Deze expo loopt nog tot 23 januari 2022. Je moet op voorhand reserveren bij musea@maaseik.be.

Naar aanleiding van de bokkenrijderstentoonstelling bij Musea Maaseik ging **MAzine** ook aankloppen bij 2 onderzoekers die hiernaast hun uitleg doen:

- **Elwin Hofman**, postdoctoraal onderzoeker in de Cultuurgeschiedenis vanaf 1750 en verbonden aan de KU Leuven. Elwin is ook auteur van het boek 'De eeuw van Jan de Lichte' en zal op 20 januari 2022 een lezing geven over criminele bendes in de 18de eeuw. Daarbij zal hij o.a. stilstaan bij parallellen en verschillen tussen de bende van Jan de Lichte en de bokkenrijders.
- **Rocky Grispen**, filmmaker en al jarenlang gepassioneerd door de bokkenrijders, ontdekte een ondergronds gangenstelsel onder de Markt in Maaseik, dat volgens de legende nog zou gebruikt zijn door de bokkenrijders. Ook start hij in januari 2022 met de opnames van zijn community-film Zondebokken, een eigentijdse vertelling van het verhaal van de legendarische bokkenrijders.

Elwin Hofman

Postdoctoraal onderzoeker, KU Leuven

Op donderdag 20 januari zal ik in de aula van de Academie in Maaseik een lezing geven over de criminele bendes uit de achttiende eeuw. Musea Maaseik nodigde me hiervoor uit n.a.v. hun expo over de bokkenrijders. Ik zal tijdens mijn lezing in eerste instantie stilstaan bij Jan de Lichte en zijn bende waarover ik ook een boek samenstelde: *De eeuw van Jan de Lichte*. De televisieserie *De Bende van Jan de Lichte*, die momenteel te zien is op VTM, is de geknipte aanleiding om een aantal thema's uit die geschiedenis meer uit te diepen. De serie biedt immers een unieke blik op de onderbuik van de achttiende eeuw, op armoede, misdaad en het dagelijks leven in een eeuw die zelden onder de aandacht komt. In mijn boek en tijdens mijn lezing wil ik niet zozeer de feiten en fouten uit de serie benoemen, maar ze eerder aangrijpen om een ruimer beeld te schetsen van de achttiende-eeuwse Oostenrijkse Nederlanden. Dat was een eeuw van weelde en armoede, gruwel en mededogen, volkshelden en Verlichting, bezetters en revolutie. Het is een heel spannende eeuw om over te vertellen, met veel zichtbare bendecriminaliteit. Ik ga het dan ook hebben over het ontstaan van mythes rond deze achttiende-eeuwse bendes en de manier waarop de schurken van toen nu soms als Robin Hoods worden voorgesteld. Doorheen de lezing zal ik stilstaan bij parallellen en verschillen tussen de bende van Jan de Lichte en de bokkenrijders, die in deze contreien actief waren.

Elwin Hofman: 'De bokkenrijders. Een wetenschappelijke kijk op het fenomeen'

Dinsdag 20 januari 2022 om 19.30 uur

Locatie: auditorium Stedelijke Academie voor Kunsten

Organisator: Musea Maaseik (RAM i.s.m. KU Leuven; www.museamaaseik.be)

Deelname: gratis

Reservatie verplicht via musea@maaseik.be

Rocky Grispen

Filmmaker en onderzoeker

Mijn interesse voor de bokkenrijders ontstond in de jaren '90. Mijn vader Arnaud Grispen organiseerde toen in Bergerven een bokkenrijderswandeling van zo'n 8 km. Om de paar kilometers voerde men toneelstukjes op met verhalen over de bokkenrijders. Ik vond die volkse legendes over de bokkenrijders als kind echt enorm boeiend en tot vandaag is mijn fascinatie voor de bokkenrijders nog groot. Ik ben nu ook bezig met het maken van een community-film over de voorlaatste bokkenrijdersgroep die hier opereerde met als leider Nolleke van Geleen. De film zal Zondebokken heten, een historisch drama waarin we laten zien hoe een onderzoek naar de bokkenrijders volledig kan ontsporen. Het is een verhaal gedreven door geloof en bijgeloof, door armoede maar ook door sociale onrechtvaardigheid. De titel van de film refereert naar de vele onschuldigen die destijds door foltering en marteling gedwongen werden tot bekentenissen. Voor deze film werken we enkel met lokale acteurs en een beperkt budget. Via crowdfunding proberen we het nodige geld bij elkaar te krijgen. Wil je dit project graag steunen dan kan dat via www.zondebokken.be. Ik verwacht dat de film begin 2023 klaar zal zijn. Verder doe ik ook veldonderzoek naar de bokkenrijders. Zo ontdekte ik met behulp van moderne meetinstrumenten onderaardse gangen onder de Markt van Maaseik. De mooiste vondst is een gang van ruim 30 meter lang met een vertakking. De gang loopt van de Hepperstraat over de Markt in de richting van het stadhuis en de Grote Kerkstraat. Achter het standbeeld van de gebroeders Van Eyck is er zelfs een kleine vertakking. Welke functie de onderaardse gangen hadden, weten we niet. Waren het vluchtwegen of dienden ze voor de bevoorrading? Hoogstwaarschijnlijk gaat het over mergelgangen, waaruit afgeleid kan worden dat de bouwconstructies mogelijk heel oud zijn. Wellicht is mijn vondst belangrijk cultureel erfgoed voor Maaseik dat niet mag verloren gaan. De intacte gang zal nu nog verder bestudeerd worden. Het zou in ieder geval mooi zijn als dit op een of andere manier zichtbaar gemaakt kan worden op het marktplein. Dat zou volgens mij een meerwaarde zijn voor het toerisme in Maaseik.

Stephanie Cousin

Curator Expo Bokkenrijders Musea Maaseik

De expo van de bokkenrijders had eigenlijk 1,5 jaar geleden al moeten plaatsvinden. Maar alsof de 'duivel' ermee gemoeid is, kon de tentoonstelling op geen beter moment komen als nu. Het is een heel actueel thema door de televisieserie rond *De Bende van Jan de Lichte* en de ontdekking van een mogelijke ondergrondse gang van de bokkenrijders onder de Markt door Rocky Grispen. In deze kleine expo gaan we uit van de feiten rond de bokkenrijders gekoppeld aan opmerkelijke objecten zoals marteltuigen, de schandpaal die ten tijde van de bokkenrijders op de Markt stond, een schilderij van Bokkenrijder Nolleke van Geleen, de degen van drossaard Clercx, en meer ... Met de expo proberen we echt terug te gaan naar de kern en alles rond de bokkenrijders historisch te kaderen. Hoe zijn die verhalen rond de bokkenrijders bijvoorbeeld allemaal ontstaan? We gaan bezoekers handvatten aanreiken om zelf na te denken over de geschiedenis. In ieder geval staat het wel vast dat in de tweede helft van de 18de eeuw in Belgisch-Limburg en dan vooral in het Maasland, criminele bendes actief waren. Zij legden vooral brandbrieven, een soort dreigbrief, waarin werd geëist dat een geldbedrag op een bepaalde plaats werd neergelegd. Deed men dit niet dan zou het huis in brand gestoken worden. Dat deze boevenbendes een pact met de duivel hadden gesloten en op een bok door de lucht zouden gevlogen hebben, is de legende die er achteraf is bijgekomen. Hoe dan ook waren de vervolgingen van de bokkenrijders bijzonder streng. Zonder bekentenis kon men overgaan op ondervraging onder tortuur. Daardoor menen geschiedkundigen dat een aantal van de veroordeelde bokkenrijders in feite onschuldig was, omdat de beschuldigen bekenden wat hun rechters wilden horen om zo onder de foltering uit te raken. Wil je meer te weten komen over deze legendarische boevenbendes, kom dan zeker onze tentoonstelling *Als dieven in de nacht? Bokkenrijders in het Maasland* bezoeken. Dit kan nog tot 23 januari 2022, wel op voorhand even reserveren via musea@maaseik.be of +32 89 81 92 90.